

Ismét a társadalompolitikák korában élünk?

Dr. Navracsics Tibor

Az ezredforduló óta érezhető trendfordulót minden eddiginél erősebbé tette a koronavírus-járvány. Míg a nyolcvanas évektől kezdődő negyedszázad mindkét ideológiai oldalán a piaci megoldások előnyben részesítését hozta, addig az elmúlt években egyre erősebbé vált a társadalmi kohézióra koncentráló, azt aktívan erősítő kormányzati politikák sora. Ma már - ismét csak ideológiai hovatartozásra tekintet nélkül - a szabadpiaccal szemben a társadalmilag érzékeny, a társadalmi integrációt támogató politikával jelentkezik minden jelentős párt. Kérdés, hogy az Európai Unió belpolitikájában is megjelenik-e ez a váltás.

Bizony régen volt, amikor 1979-ben Margaret Thatcher vezetésével a brit Konzervatív Párt azzal vívta ki a világ figyelmét, és a brit választók rokonszenvét, hogy az akkor már több mint egy évtizede gazdasági válságban és politikai holtpontra vergődő Nagy-Britannia számára radikális piacpárti megoldásokat fogalmazott meg. A határozott lépések és az azokat követő sikerek olyan iskolát teremtettek a brit kormányzati politikában, amit még közel húsz évvel később a Tony Blair munkáspárti vezető által irányított kormány is inkább csak finomítani mert, de megváltoztatni nem. Ugyanakkor a sikereknek köszönhetően Európa-szerte követőkre talált a Vaslady, és Gerhard Schröder Németországtól az akkoriban demokratizálódó közép- és kelet-európai országokig sokan vették át a közszolgáltatások és az állami szektor piacosításának politikáját.

Ironikus módon, ahogyan a születési helye, úgy hanyatlásának kezdete is ugyanahhoz az országhoz, sőt ugyanahhoz a párthoz kötődik. A 2010-es brit választások nemcsak az eddigre már végképp elgyengült - Tony Blair helyett a sokkal kevésbé karizmatikus Gordon Brown által vezetett - munkáspárti kormány népszerűségének végét, hanem egy újjászületett Konzervatív Párt sikereinek kezdetét is jelentette.

Az új jelszó a *Big Society*, a Nagy Társadalom volt ekkor, ami a párt vezetője és a szokatlan módon a liberális demokratákkal alkotott koalíciós kormány miniszterelnöke [értelmezésében](#) az addig alkalmazott piaci és a hagyományosan elutasított állami beavatkozásokkal szemben a közösségeket erősíti meg és teszi képessé a problémák helyi megoldására. Ebben az értelmezésben az állam feladat elsősorban a helyi közösségek segítése abban, hogy a keletkezésük helyén, állami erőforrások bevonása nélkül oldják meg a problémákat.

A fordulat következő állomása újabb tíz év múlva következett be, de ezúttal nem új elemmel, hanem a brit konzervativizmus egyik legrégebbi áramlatának újjáélesztésével. Boris Johnson miniszterelnök az úgynevezett „egy nemzet” konzervativizmus Benjamin

Disraeli által képviselt politikáját [adaptálta](#) huszonegyedik századra. A Brexitet követő időszak egyik legfontosabb lépésének a társadalmi leszakadás megakadályozását tartva a kormányt egyértelműen olyan szociálpolitikai lépések mellett [kötelezte el](#), amit az azt megelőző egy évszázad konzervatív, sőt munkáspárti kormányai sem nagyon tettek.

A piacpárti megoldásokkal lassan szakító európai politikai pártok követték a fordulatot. A 2010-es évektől egyre gyakrabban lehet találkozni a jobb- és a baloldalon is olyan pártokkal, amelyek támogatják a társadalompolitikai célokért aktív, beavatkozó politikát folytató államot nemcsak eltűrik, de kifejezetten támogatják is. A német kereszténydemokratáktól és szociáldemokratáktól egész a most megújult vezetésű [svéd szociáldemokratáig](#) lehet sorolni azon pártok példáját mindkét ideológiai oldalon, amelyek a piactól a társadalom felé fordulnak politikájuk megfogalmazásában.

Ma már, úgy tűnik, mindenki úgy tartja, hogy az európai társadalmak legsúlyosabb problémáinak megoldását nem lehet a piac láthatatlan kezétől várni. A beavatkozó állam ismét polgárjogot nyer, legyen szó a társadalmi integrációról, vagy éppen a nagy ellátórendszerek reformjáról. Különösen felerősödött ez a tendencia a koronavírus-járvány hullámaint követő gazdasági és társadalmi válságok kezelése során.

Ez a politikai változás érezteti hatását az európai belpolitikában is. Az Európai Unió, amely mind születését, mind pedig virágkorát tekintve a szabadpiaci filozófia európai megtestesülése volt, ma egyre nagyobb nyomással néz szembe a tagállamok részéről. Sok ország már nem csupán az egységes belső piac megteremtésében látja szívesen az európai intézmények közreműködését, hanem - főleg finanszírozóként - a saját társadalompolitikai problémáinak megoldásában. Legyen szó akár rurális gazdaságok életben tartásáról, akár a bevándorlók társadalmi beilleszkedésének finanszírozásáról, a tagállamok jelentős része már nem a saját, hanem az Európai Unió költségvetésétől várja a megoldást.

Ez a nyomás válaszút elé állítja az európai közösséget: át tudja, át akarja-e alakítani eddigi, a szabadpiaci filozófiáján nyugvó politikáját az aktívabb államot feltételező társadalompolitikai irányba? Egyáltalán: európai uniós szinten vagy nemzeti szinten definiálják és oldják meg ezeket a problémákat? Ezeket a dilemmákat láthatjuk most az európai belpolitika vitáiban. Az elkövetkező választások eredményei sokat nyomhatnak a latba ezen dilemmák eldöntésében.

2021.11.11.

